

FUGLENES FORAARSTRÆK 1906 I ESBJERGEGNEN.

AF

M. KLINGE.

Det var mig en kær Adspredelse paa mine Spasereture og mindre Udflugter i Foraarstiden at iagttage Fuglene, efterhaanden som de fra Trækket vendte tilbage til Egnen eller paa deres Rejse videre nordpaa aflagde en lille Visit her; men naar jeg nu i nedenstaaende Linier fremkommer med nogle Optegnelser derom, maa det dog forud bemærkes, at Iagttagelserne — som en Følge af den ringe Fritid, min daglige Gerning lader mig tilovers —, er foretagne indenfor et stærkt begrænset Omraade; nogle Plantager, de nærmestliggende Moser samt Stranden, alt indenfor en Afstand af en Milsvej fra Esbjerg By, danner det Distrikt, jeg nogenlunde har kunnet paatage mig at overse; men det maa dog ogsaa anføres, at netop dette Omraade efter vestjyske Forhold stiller sig gunstigt for vore Trækfugle. Stranden langs Farvandet mellem Fanø og Fastlandet er meget flad, og ved indtrædende Ebbe lægges store Strækninger af Havbunden tør; delvis sandet, delvis dyndet gemmer den rigeligt Forraad af Sandorme, Muslinger o. lign., og den danner under hele Trækket en fast Samlingsplads for de fleste Gæster henhørende til Vade- og Svømmefuglene. Plantagerne, der væsentlig bestaar af Fyr og Gran, yder kun en ringe Erstatning for Løvskov, og kun ganske enkelte af de smaa Sangere, hvis Hjem er Landets skovrige Egne, tager til Takke med Forholdene; men i Vintermaanederne og den Del af Foraaret, da Trækket gaar nordpaa, er de dog lune og forholdsvis hyggelige og egner sig godt for en hastig Hvile; de nærmeste, nemlig Esbjerg, Spangsberg og Gjesing Plantager, er dertil delvis beliggende paa Bakkeskraaninger vendende mod Syd og saaledes modtagelige for al den Solvarme, Aarstiden bringer.

Da Iagttagelserne, foruden at omfatte saa begrænset et Omraade, for flere Fugles Vedkommende kun gælder faa — ja for visse Arter endog kun enkelte — Eksemplarer, er de selvfølgelig langtfra fyldestgørende som bestemmende for Fuglenes Træktid; de er kun egnede til at sammenholdes med Iagttagelser andetsteds fra.

For at gøre os lidt fortrolige med Fuglebestanden her, forinden Trækket tager sin Begyndelse, vil vi allerede i Januar foretage en lille Vandring gennem Egnen. Gaar vi langs Stranden, træffer vi særlig den graa Havmaage (*Larus argentatus* Brünn), Egnens almindeligste Maageart. Hist og her i dens Selskab bemærkes Svartbag-Maagen (*Larus marinus* L.), medens Stormmaagen (*Larus canus* L.) ses kredsende hen over Vandet. Ogsaa Kragen (*Corvus cornix* L.), der ved Oktobertid ankom talrig til Egnen, ses ved Ebbetid indfinde sig ved Stranden for at benytte den gunstige Lejlighed til at skaffe sig Føde. Nu og da høres det gennemtrængende Skrig af Stor Regnspove (*Numenius arquatus* L.), og hen over den sandede Strandbred skræmmes en lille Flok Sneverlinger (*Emberiza nivalis* L.) bort. Paa Markerne ses Sanglærken (*Alauda arvensis* L.) overalt; ved Gaardene flokkes Gulspurv (*Emberiza citrinella* L.), Bogfinke (*Fringilla coelebs* L.) og Kornverling (*Emberiza miliaria* L.), medens Toplærken (*Alauda cristata* L.) foretrækker at holde sig til selve Byens Omraade. I Plantagerne træffer vi Solsort (*Turdus merula* L.), Gærdesmutte (*Troglodytes parvulus* L.), Brunelle (*Accentor modularis* L.) og Rødkælk (*Erithacus rubecula* L.) ret almindeligt, og den lille, muntre, gultoppede Fuglekonge (*Regulus cristatus* Koch) er talrig. Grønirirken (*Ligurinus chloris* L.) indfinder sig periodevis i smaa Flokke, og enkelte andre Smaafugle som Musvit (*Parus major* L.), Blaamejsé (*Parus coeruleus* L.) og Stillids (*Carduelis elegans* Steph.) gør undtagelsesvis en lille Afstikker hertil.

Endnu før vi er ude af Januar har vi imidlertid den første fra Trækket tilbagevendende Fugl, nemlig Stæren (*Sturnus vulgaris* L.), der den 31. Januar og de første Dage i Februar stillede ved de gamle Rugepladser. Nogle enkelte Eksemplarer synes dog at have overvintret, idet de har kunnet iagttages hist og her allerede i Begyndelsen af Januar.

Med denne Forøgelse hengik hele Februar, og først da vi naaede Marts begyndte nye Arter at vise sig. Blandt disse var Viben (*Vanellus cristatus* Meyer), hvoraf enkelte allerede de første Par Dage kunde ses svingende sig til Vejrs over Markerne, kun lidet ænsende, at den frosne Jord endnu daarligt kunde afgive dem Føde; da første Uge var til Ende, var den ret almindelig overalt. Umiddelbart efter Ankomsten færdes den ofte i mindre Flokke, gennemsøgende Græs- og Brakmarker; men kun faa Dage hengaar, før den fordeler sig parvis. Ogsaa ved Stranden

kunde den nu og da ses flokkevis flyvende lavt hen over Vandet; men den haster der fremad uden at tillade sig de sædvanlige Afstikkere og Sving i Luften; alt tyder paa, at den ikke har naaet sin Rejses Maal.

Stor Strandpiber (*Aegialitis hiaticula* L.) indfandt sig samtidig med Viben. En Del fordelte sig straks efter Ankomsten parvis omkring paa Stranden og nærliggende Pløjemark for at slaa sig til Ro hos os, hvorimod andre sluttede sig sammen og forenede sig med Rylen (*Tringa alpina* L.), der omkring 10. Marts ankom talrig. I flere Uger kunde man se dem i mægtige Flokke paa Stranden, hvor de gennemsøgte Sand og Dynd. Mod Midten af April skilte Strandpiberen sig fra — sandsynligvis for at drage videre —, medens Rylen forblev i Flok — dog efterhaanden aftagende i Antal — indtil nogle Dage ind i Maj.

Ogsaa Stor Regnspove (*Numenius arquatus* L.) begyndte sit Foraarsstræk i første Uge af Marts. I Modsætning til Efteraarstrækket, der breder sig over et stort Omraade, og under hvilket den kan træffes enkelt- eller parvis overalt paa Egnen, holder den sig om Foraaret næsten udelukkende til Stranden, hvor den som Regel færdes i Flok. Aarsagen til denne Forskel maa sandsynligvis søges i, at Landjorden ved Foraarstid kun byder dem et ringe Forraad af Orme, Snegle o. lign. Nogle enkelte Individier har overvintret; men da Fuglene er Genstand for ivrig Efterstræbelse i Jagttiden, kan der næppe være Tvivl om, at det er saarede Fugle, der har været ude af Stand til at fortsætte Rejsen.

Allerede nu var der stort Liv paa Stranden i Sammenligning med Aarets to første Maaneder, og dette forøgedes yderligere af den lille, kvikke Sneverling (*Emberiza nivalis* L.). Hidtil i Vintermaanederne havde kun nogle mindre Flokke opholdt sig her; men ved Marts kom Trækket sydfra, og den optraadte særlig talrigt. Dens Tilhold var den tørre, sandede Strandbred, hvor den søgte sin Føde blandt den opskyllede Tang; kun sjældent gik den ind over Land. Ved 20. Marts begyndte den at aftage i Antal, og da vi naaede April, var kun faa tilbage; den sidste Fugl bemærkede jeg 5. April.

Paa Hede og Eng havde Engpiberen (*Anthus pratensis* L.) begyndt at vise sig; men det egentlige Træk faldt midt i Maaneden. En enkelt Fugl — sandsynligvis overvintrende — bemærkede jeg 26. Januar paa Havneterrainet, hvor den søgte Ly

under Snestorm. Endskønt denne lille Fugl indfinder sig saa tidligt paa Aaret, ofte før de strenge Vinterdage er forbi, synes den paa det Tidspunkt at være den af vore Smaafugle, der daarligst taaler det barske Klima. Særlig ved indtræffende Snestorm, for hvilken de nøgne Marker og Enge kun yder ringe Beskyttelse, og under hvilken de har Vanskelighed ved at skaffe sig Føde, lider de ofte Nød, og i Ængstelse kan man se dem søge ind til Byen paa Omraader, hvor de ikke under normale Omstændigheder viser sig. De første Dage efter at være vendt tilbage søger de væsentlig til lave, meget fugtige Enge; naar Vejret bliver mildere, fordeler de sig jævnt over hele Egnen.

I Plantagerne har alt indtil midt i Marts et vinterligt Præg. Grønirirken (*Ligurinus chloris* L.) havde siden sidst i Februar vist sig med kortere Mellemrum og i noget større Antal end sædvanligt, men derudover var ingen Forandring sket. Den 16. Marts lød imidlertid Sang og Kvidder overalt; det første Træk af Rødirirken (*Cannabina linota* L.), der hører til Egnens almindeligste Fugle, var faldet. I Løbet af et Par Dage var den talrig overalt paa Egnen. Samme Dag — 16. Marts — indfandt ogsaa Grønirirken sig i stor Mængde — sandsynligvis de fra Trækket tilbagevendende —, og i Modsætning til tidligere syntes den nu at slaa sig til Ro med særligt Velbehag. Aarsagen til dette var den, at det mildere Vejr og den tiltagende Solvarme bevirkede, at Fyrretræernes Kogler udfoldede sig og derved gjorde Frøene let tilgængelige. Ved Slutningen af Maanedelen begyndte den at aftage svagt i Antal, men den forblev dog talrig indtil midt i April.

Den 21. Marts ankom Hættemaagen (*Larus ridibundus* L.), men da Lokaliteterne ikke egner sig for den, optraadte den kun i ringe Antal; den kunde træffes paa Stranden indtil en Ugestid ind i Maj. En Del drog straks efter Ankomsten ind i Landet, følgende Bække og Aaløb.

Paa nuværende Tidspunkt begyndte den Dobbelte Bekkasin (*Gallinago scolopacina* Bonap.) at indfinde sig i Moser og Kær; medens den paa Efteraarstrækket optræder meget talrigt, forekommer den imidlertid kun sparsomt om Foraaret, og en stor Del af de ankomne forbliver her som Ynglefugle. Den Enkelte Bekkasin (*Limnocryptes gallinula* L.), der ligeledes er talrig om Efteraaret, lægger ikke sit Foraarstræk herover.

Den 25. Marts bemærkede jeg det første Eksempel af Hvid

Vipstjert (*Motacilla alba* L.), en Han, der under Snestorm søgte Ly i Byens Gader; dog synes den at have indfundet sig noget tidligere end dens Slægtninge, idet der hengik en Ugestid, forinden jeg traf den paa Egnen; den ankommer hertil enkelt- eller parvis, og noget stort Træk herover synes ikke at finde Sted.

Strandskaden (*Haematopus ostreologus* L.) ankom i stort Antal de første tre Dage i April; den indfinder sig flokkevis og er i hele Foraarstiden en meget selskabelig Fugl. Kun hist og her ses et enkelt Par — sandsynligvis gamle Fugle —, der synes at foretrække Ensomhed.

Af Rødblisset Rørhøne (*Gallinula chloropus* L.) iagttog jeg 2. April en enkelt Fugl paa Gennemrejse.

Medens hidtil det overvejende Antal af tilbagevendende Fugle hørte til Vade- og Svømmefugle, blev April og første Halvdel af Maj Smaafuglenes Tid — den Tid, da Egnen har det største Antal Arter at opvise.

Blandt de første at nævne var Droslerne, hvis Træk strakte sig over hele April Maaned. Sangdroslen (*Turdus musicus* L.), der viste sig enkeltvis, havde jeg dog allerede iagttaget nogle Gange i Marts, første Gang 16. Marts. Af Vindroslen (*Turdus iliacus* L.) bemærkede jeg kun 3 Eksempl., nemlig 6., 8. og 13. April; Sjaggeren (*Turdus pilaris* L.) og Ringdroslen (*Turdus torquatus* L.) indfandt sig i mindre Flokke, hin hovedsagelig i første, denne i sidste Halvdel af Maaneden. I det hele var Drosseltrækket imidlertid betydelig mindre end tidligere.

I Begyndelsen af April viste Kvækerfinken (*Fringilla montifringilla* L.) sig i stort Antal i enkelte af Plantagerne, hvor den i Selskab med Bogfinken og Grønirirken ivrig fortærede Fyrrekoglernes Frø. Midt i Maaneden var Hovedtrækket forbi; men enkelte forblev her til henimod Maj. En enkelt Han bemærkede jeg i Sommerdragt.

Træpiberen (*Anthus arboreus* L.) ventede jeg i Aar forgæves. I 1905 havde en lille Flok paa 10—12 Stk. i forkommen Tilstand udhvilet sig her i Dagene 6.—8. April, men den Omstændighed, at Opholdet skete efter en heftig Snestorm, der vel maa have afbrudt deres Rejse, i Forbindelse med, at de til Opholdssted havde valgt en stærkt befærdet men solbeskinnet Skrænt ved Havnen, tydede ogsaa paa, at Opholdet der kun havde været nødtvungent.

Som tidligere nævnt havde vi i Vintermaanederne kunnet

glæde os over et rigt Antal af Gultoppet Fuglekonge (*Regulus cristatus* Koch). Roligt og tillidsfuldt havde den bevæget sig i de tætte Naaetræer, og hele dens Færden havde givet Grund til at formode, at den vilde forblive her som Ynglefugl; dog var vi kun naaet nogle faa Dage ind i April, før der begyndte at komme Rejselyst over den. Afrejsen foregik i smaa Selskaber paa ca. 10 Stk. og varede fra 7.—15. April. Noget senere — 20.—24. April — faldt et Træk over Egnen, og endelig viste nogle faa Efternølere sig den 2. Maj for dog straks atter at forsvinde.

Ejheller Rødkælken (*Erithacus rubecula* L.) lod sig længere tilfredsstillende af vore beskedne Forhold. Efter at dens Antal var blevet noget forøget i Dagene 10.—20. April — formodentlig af Fugle, der vendte tilbage fra Trækket — forsvandt de alle omtrent samtidigt fra Egnen.

Af Gærdesmutton havde de fleste allerede paa et tidligere Tidspunkt, fra sidste Uge i Marts, taget Afsked; kun nogle enkelte Par var blevne tilbage.

Ogsaa Kragen brød op i April for at drage til andre Egne. Afrejsen foregik nogenlunde jævnt over hele Maanedens, og endnu ved Begyndelsen af Maj kunde træffes enkelte, som syntes at have noget haardt ved at skulle forlade os.

Fra Midten af April kunde atter spørges nyt fra Moserne, hvortil kun de færreste Beboere endnu var vendte tilbage. Rørspurven (*Emberiza schoeniclus* L.) begyndte nu at vise sig; dog var de første Eksemplarer, jeg traf, udelukkende Hanner. Hunnerne kom omkring den 20. Tinksmed Kliren (*Totanus glareola* Gm.), hvoraf der forekommer nogle faa Par, vendte tilbage mellem 20.—25. April, og Gul Vipstjert (*Motacilla flava* L.) bemærkede jeg første Gang 29. April. Medens disse Arter kom hertil enkeltvis eller parvis, indfandt Graa Digesmutte (*Saxicola oenanthe* L.) sig temmelig talrig; særlig ved Gærder og paa Pløjemark i Nærheden af Moserne kunde den træffes, ofte en halv Snes Stykker i Selskab. Gennemrejsen, som kun varede kort, foregik omkring 22. April. Adskillige Par blev tilbage paa Egnen.

Den Brunstrubede Digesmutte (*Praticola rubetra* L.) og Sivsangeren (*Acrocephalus phragmitis*) ankom samtidig mellem 3.—6. Maj.

Blandt de smaa Sangere, der i sidste Halvdel af April og først i Maj drager til vore Skovegne, er der flere, som lægger Vejen gennem Egnen og gør Ophold i Plantagerne; men kun

for de færrestes Vedkommende kan der opgives nogen bestemt Tid for Trækket. De viser sig som Regel enkeltvis og gør sjældent Opholdet længere end nødvendigt. Mange holder sig skjult mellem de tætte Naaetræer og undgaar helt Opmærksomheden. Naar jeg til mine Iagttagelser fra i Aar føjer mine tidligere Optegnelser, bliver Resultatet, at Løvsangeren (*Phylloscopus trochilus* L.) er blandt de første, der melder sig, oftest fra 25. April til en Ugestid ind i Maj, Munken (*Sylvia atricapilla* L.) i sidste Uge af April og Rødstjerten (*Ruticilla phoenicura* L.) samt Broget Fluesnapper (*Muscicapa atricapilla* L.) fra sidst i April til midt i Maj. Den Brogede Fluesnapper er den, der viser sig talrigst, og ofte holder den sig i mindre Selskaber; dens Forekomst varierer dog temmelig stærkt og var i Aar langt under det normale.

Af Graa Fluesnapper (*Muscicapa grisola* L.) iagttog jeg 22. April en enkelt Fugl paa Gennemrejse, forøvrigt den første, jeg har bemærket paa Egnen.

Den 2. Maj ankom Forstuesvalen (*Hirundo rustica* L.) og den 7. Maj Digesvalen (*Hirundo riparia* L.). En enkelt Fugl var mødt den 6te. Allerede Dagen efter Ankomsten kunde man se enkelte Digesvaler i Færd med at udgrave Redehuller, medens andre, sværende omkring de stejle Skrænter, oplagde Raad om, hvor Arbejdet fordelagtigst kunde paabegyndes.

Til Stranden indfandt baade Kystternen (*Sterna macrura* Naum.) og Dvergternen (*Sterna minuta* L.) sig mellem 4. og 6. Maj), begge Arter temmelig talrigt.

Af Rødrygget Tørnskade (*Lanius collyrio* L.), der i de sidste Par Aar er stærkt i Færd med at udbrede sig i Egnen, bemærkede jeg en enkelt Han den 11. Maj, men Hovedtrækket faldt omkring den 15de.

Ogsaa Bastard-Nattergalen (*Hypolais icterina* Vieill.), der næsten synes den af vore smaa Sangere, der stiller de mindste Fordringer ved Valget af Opholdssted, er i stærk Tiltagen, og et langt større Antal end tidligere har i Aar lagt Vejen hertil. Ankomsten var fra 13. til henimod 20. Maj.

Endelig er der Gøgen (*Cuculus canorus* L.), der vendte tilbage omkring Midten af Maj; det første Par hørte jeg den 11. Maj.

Til Trods for, at jeg i Aar ønskede at vinde en saa nøjagtig Oversigt over Foraarstrækket som muligt, er der dog foruden de

anførte Arter endnu adskillige, der, naar Trækket over Esbjerg-Eggen grundigt skal behandles, maa gøre Krav paa Omtale. Saavel blandt Sangfugle som Vadefugle har vi Arter, der foruden at indfinde sig enkeltvis og i ringe Antal tillige efter bedste Evne søger at undgaa Opmærksomhed, og ofte vil det for disse Fugles Vedkommende bero paa Tilfældigheder, om man skal faa dem at se. Men ogsaa Stranden, hvorover intet hindrer Udsigten, frembyder ved sin store Udstrækning Vanskeligheder for nøjere Undersøgelse. Hvor Øjet ikke kan naa, vil man jævnlige ved Hjælp af Kikkert kunne se store Forsamlinger af Trækfugle, hver Art som Regel i Gruppe for sig. De opholder sig saa langt fra Land, som Vandstanden tillader, eller lejrer sig paa de under stærk Ebbe opdukkende Holme, og ethvert Forsøg paa at komme dem nær vil vise sig forgæves. Flere Arter, saavel af større som af mindre Vadefugle, har jeg under disse Forhold iagttaget, men hvilke, har jeg ikke med Bestemthed kunnet afgøre.

HØGESANGERENS, SYLVIA NISORIA, UDBREDELSE I DANMARK.

AF

A. T. HAGERUP, Kolding.

Pinsen 1892 tilbragte jeg, som ofte før og siden, i Lem Præstegaard ved Ringkøbing. Da jeg den 29. Maj kom ud i Haven, hørte jeg en Fuglesang, som jeg ikke kendte. Jeg kom snart paa det Rene med, at det maatte være Høgesangeren¹, og da jeg fik Øje paa Fuglen, blev min Formodning bekræftet. Sangen minder meget om Havesangerens, men har en noget livligere Karakter og afbrydes hyppigere af Pavse. Ejendommeligt er en stærk Snerren Errr-r-r, hvormed den undertiden begynder Sangen. Ligesom Tornsangeren synger den ofte, medens den flyver; undertiden slaar den da, ligesom Duerne, Vingerne mod hinanden med en klaprende Lyd. Ved Reden høres dæmpede Lyde, hvoraf en ligner Tornsangerens Varselslyd. Reden anbringer den paa lignende Steder som Tornskaden, helst i Tjørn under Mandshøjde; jeg har ogsaa fundet Reden i Hassel, Spiræa og Gran. I Velling Præstegaardshave, hvor der kun var faa Buske, var Reden bygget i et blomstrende Æbletræ, 6 Alen højt.

¹ Dette Navn synes mig bedre end Kjærbøllings: »Brystvatret Sanger«.